

vida ne en l'altra. A tu, donchs, sia tostemp glòria, honor, laor e benedicció e gràcies, qui vius eternalment ab Déu lo Pare, e ab nostre senyor Déu lo Sant Sperit, en unitat de vera e simpla essència, e estaràs e regnaràs d'aquí avant ver Déu, *in secula seculorum, amen.*

CAPÍTOL CCCXCVI. *Qui fa gràcies a Déu de l'acabament d'aquest libre, ab excusació a la dita senyora comptessa a qui és offert principalment.*

Accabat aquest libre, per ajuda de la clemència del nostre Salvador, fas a Ell sol gràcies, qui per sa mercè lo m'ha fet finir. Per què, senyora comptessa molt alta e reverent, plàcia-us que, assí ligent, si ych ha res qui bo sia e a nós profitós, que de tot façats gràcies a nostre senyor Déu qui, cant li plau, per lengua de bèsties fa parlar veritat a les gens; e us plàcia que cants defallimens açí veurets, que tots ^{260b} sien inputats a la mia ignorància e imperícia, qui molta és. E per tal cant leugerament cascuns en esta vida erram e defallim, e en moltes coses, seguons que diu l'apòstol, per tal tot ço qui açí és vuyll que tostemp sia sotmès a tota correcció de la santa mare Esgleya e dels piadosos servidors de Jesucrist.

[Colofó del ms. A]

*Finito libro sit laus gloria Christo.
Fuit completus duodecima decembris anno Domini millesimo quadringentesimo vicesimo septimo.*

Glossari*

- abonçat* calmat 120.22
abortiu veg. *avoritiu*
acabar-se assossegat-se 220.3
aconyolar-se acóntentat-se, alegrat-se 326.16
actor autor 83.2
adolcir endolcir 460.3
adols senyorívol 38.27
adulterant que comet adulteri 94.18
adempnar demanar 455.16
der aire 312.38
afacnat (*affacnat*) enfeinat 559.20
agrenjar cansar 8.2
aitambé (*aytaibé*) també 190.32
aitanpoc (*aytanpoc*) tanpoc 154.25
aitani (*aytani*) tant 7.24
aitantost (*aytantost*) tantost 17.21
ajustament unió 62.32
alcure malar 42.11
alcú algú 8.6
alende alé 322.7
alancejat (*alancegat*) ferit de llança 44.26
allereat (*alereat*) allerat 41.32
alqueinat tenyit d'alqueina 43.16
als 'altra cosa 44.13
Altisme Altíssim 448.20
altivesc (*altivesch*) altivesa 130.12
amaçat (*amaçayll*) secret 467.19
amenar menar 161.27
amesurat moderat 464.17
amigar (*amiguar*) amigar-se 73.33
aminvar empetitir 307.31
amvides veg. *emvides*
anc (*banc*) mai 25.32
angústia angouxa 264.16
antigat inveterat 127.14
anugar-se veg. *enujar-se*
oontat ultratjat 315.22
arar (*aborar*) orar 221.18
apariant molt sociable 187.24
apellat (*appellat*) anomenat 7.2
aportat dut 98.5
**apostatant* apòstata 402.7
aprendre succeir 370.27
aprovat considerat com a bo 58.26
arremifat (*aremfat*) veg. *remifat*
**ariment* limitadament 101.17
**aria* limitar 458.33 (F.N.)
asaltat-se agradar-se, prendre plaer 76.30
ascientar veg. *escientar*
asinal relatiu a l'ase 421.28
asinitat qualitat d'ase 346.29
aspretat aspredat 254.30
asseer seure 478.25
assinistrar (*asinistrat*) ensinistrar 386.24
atanyer ser parent, estar relacionat 73.8
atràs ençera 37.35
atrobar trobar 241.30
aturmentar turmentar 338.26
aucell ocell 152.13
aucir occir 39.31
auciure occir 49.10
aulea avolesa 58.6

* Figuren en aquest glossari els mots que no es troben al *Diccionari General de la Llengua Catalana* o que —tot i trobant-s'hi— presenten alguna diferència formal interessant. Aquells mots o accepcions que tampoc no es troben al *Diccionari català-valencià-balear* els he senyalat amb un asterisc. Els que surten en més d'un passatge els cito una sola vegada. Revat del cas que presentiu més d'un sentit. Els números indiquen la pàgina i la línia. Agraeixo a Antoni Comas i a Curt Wittlin les observacions que m'han fet.

ur or 41.8
vear (avebar) avesar 32.6
vocar advocar 295.3
vortiu avortament 362.31
yanbé veg. *aitambé*
yanpoch veg. *aitampoc*
yant veg. *aiant*
yantost veg. *aitantost*
vacallar pages que no tenia mas ni pa-
 ralla de bou 392.1
vacallar home de costums baixos 77.4
vacallar veg. *bacallar*
valla ball 568.19
vallesta (*baiesta*) de *tro* probable arma
 de foc precursora de les bombardes i
 dels canons 571.7
vando bandol 394.7
varallador (*barayador*) baralladis 202.5
varaller (*barayler*) baralladis 219.30
basalic basilisc 336.32
fasta prou 516.10
batjoca (*batjocba*) persona de poc seny
 48.23
benaurat (*beneuyrat*) benaurat 26.22
benfaior (*benfaytor*) benefactor 32.5
**ben-moll, fer lo —* baixar veles 136.4
 (F.N.)
**blasfemant* blasfemador 291.11
**boces* probables peces del vestit o del
 calçat 336.20
boix mà de morter 85.12
bordegar fer fets propis de bords o de
 mala gent 67.31
borderim multitud de bords 72.10
botxes, fer — fer ganyotes 78.13
braxet gos de casta petita 119.2
breu anulet que consistia en un albarà
 que es penjava al coll d'una persona o
 d'un animal 282.21
cabejar capejar 88.1
çafarrós veg. *çafarós*
cald (*cali*) calor 535.16
camis túnica blanca que cobreix el cos
 del sacerdot 543.13
canònica crònica 98.8
cant quan 10.9
capacera caparrudes 224.24
caperonic (*caperonich*) dim. de caperó
 92.23
capiró caperó 556.14
capitositat caparrudes 224.25

garàcter marca, seryal 282.21
carema quaresma 446.18
cas anulat 171.28
cativatge (*cativage*) captivitat 256.25
celerat (*scelerat*) malvat 29.26
cell aquell 363.18
cintilla (*scintilla*) centella 493.19
cintillant (*scintillant*) centellejant 545.5
cirúrgic (*cirúrgich*) quirúrgic 385.4
civeta algàlia 333.29
clar, anar-li — ser-li sincer 506.31
cobea veg. *cobee*
cobee cobdicia 126.5
cobeu cobejós 356.34
còlica passió dolor de budells 234.5
colòr engany 52.19
colorat dissimulat, fingit 22.27
colpar colpejar 253.21
colre coldre 293.29
companya persona de companyia 130.2
comparer comparèixer 82.2
compaya veg. *companya*
complanymient lamentació 170.16
compost circumspecte 225.12
compostament circumspèctament 50.25
comprant comprador 365.10
compuryir compungir 454.25
concrear engendrar 343.7
concreent, fer — fer creure 261.6
concreure, fer — fer creure 343.29
condesc (*condesch*) veg. *cundesc*
conexent (*conexent*) conegut 121.16
conjugat conjuge 104.16
conseguir aconseguir 498.7
consent consentent 103.12
contençó disputa 345.28
continent, de — tot seguit 16.7
contractar tenir contracte 48.33
contrasemble consemblant, igual en con-
 dició 18.17
conversació manera de viure i de com-
 portar-se 42.3
conversar convivre 230.2
convertir-se aplicar-se 114.16
coratge cor 529.27
corema quaresma 481.35
coresforts coresforç 495.21
cors cos 13.24
còrs curs 483.14
costuma costum 513.7
covinent convenient 136.26

creedor creditor 477.20
cridador cridaer 20.1
criminator criminos 202.5
cruu cru 367.5
**cullem* (*cuylent*) acollent 56.29
cundesc (*cundesch*) monada, postura
 88.11
**cuntipotens, a —* a més no poder
 148.35 (F.N.)
curiosament endreçadament 517.3
curostat endreç 321.31
davalhar (*devallar*) descendir, procedir
 348.17
deceptor enganyador 411.21
deèn desè 316.23
defenició (*defenició*) defensa 20.2
dejús encara més 134.15
delicament delicadura 234.13
delitament delectança 571.14
deportar esbargar-se 34.19
depuix (*depuix*) després 32.32
deputar destinar 24.16
desalt desplaç 78.28
desempitar alliberar 147.22
deslligar (*deslligar*) despenjar 225.26
desmembrar-se oblidar-se 279.3
desmoderat immoderat 395.11
desordinació desordre 317.18
desperació desesperació 137.19
desperadament desesperadament 136.8
desperar desesperar 137.20
despesec malgastador 120.26
despitabile menyspreable 543.27
despuix (*despuix*) després 462.37
dessaborit maicat de gràcia 208.5
dessús *dessús* superficialment 107.2
desvolre impedir 92.1
destretament severament 436.9
destroiment destruint 370.10
desujat (*desugat*) mancat d'afabilitat
 207.22
desús *desús* veg. *dessús* *dessús*
dràs cul 32.15
devallar veg. *davalhar*
devi endeví 282.20
dignació dignificació 7.11
dirisió irrisió 502.2
document norma 118.8
dolorar sofrir dolor 460.15
dona na (tractament) 7.4
drèt lletrat 287.31

duai (*duay*) tela procedent de Douai,
 ciutat francesa de l'antic comtat de
 Flandes 42.20
ductor director 21.2
elet electe 25.17
embaixeria (*embaxeria*) encàrrec retri-
 buit 437.12
embargar-se (*enbargar-se*) ocupar-se
 completament l'esperit 128.25
emparrar emprendre 253.7
empertosiems, a — per sempre 16.29
emvides envides 403.28
encantar encisar 392.4
endenyar irritar, molestar 303.22
endós ambdós 10.4
endregar encaminar 498.22
enfiçar (*emfiçar*) infectar 88.15
engrossir fer mes grosser 318.27
ensajar assajar 78.11
ensenyar-se mostrar-se 120.23
entendre prestar atenció 69.22
entendre saber 102.30
entendre sobreentendre 286.24
enteniment sentit 18.3
enterquea (*entarquea*) obstinació 208.8
entràmenes entranyes 266.11
entrecuidament (*entrecuydament*) pre-
 sumpció 352.10
entrecuidat (*entrecuydat*) presumtuós
 156.15
entreposar interposar 286.13
entrò fins 238.5
entuiçar-se (*entuxar-se*) agreujar-se
 447.25
enujar-se (*anujar-se*) cansar-se 21.25
envergonyit (*enverguonyit*) avergonyit
 120.1
envers revers 328.1
ergullar-se (*erguyllar-se*) enorgullir-se
 19.25
escampament distracció 490.22
escampat distret 490.22
escientar (*ascientar*) ensenyar, instruir
 73.10
escoumoure commoure 350.5
escriuxir-se estremir-se 265.29
escurar obscurir 386.1
esforç coratge 17.13
esgard (*esgarí*) esguard 11.1
esmaginació imaginació 141.31
esmaiar-se (*esmayar-se*) desmaiar-se 264.5

esmenuar esbocinar 528.12
 espaiar-se (espaiar-se) esplaiair-se 115.13
 espatxadament ràpidament 299.30
 espatxar acabar 221.30
 espendre despendre 488.32
 esquivador que cal evitar 369.8
 estage estada 444.29
 estament estat 50.17
 estela estel 40.20
 estrenyer obligar 296.1
 estretament insistentment 51.3
 estudi esforç 73.1
 estufar esquitxar 557.12
 eveniment fet, esdeveniment 552.20
 *eviscerant colpidor 568.24
 eviscerar-se esbellegar-se 503.9
 exceptar exceptuar 105.27
 exequir executar 106.3
 exellar exiliar 65.30
 exemplar model a imitació del qual es fan els altres 540.3
 exemplat fet segons el model 540.3
 exill exili 306.2
 exoir exaudir 46.15
 exoyar perdre el seny 24.32
 expertament (expertament) ràpidament 407.34
 expertesa (espertesesa) lleugeresa, agilitat 568.21
 expondre exposar 496.9
 extirpar traslladar 508.18
 fadrina ganyota 95.24
 faener obrer 360.5
 falsier falsari 34.25
 famar elogiar 416.19
 fartar-se atipar-se 323.19
 fastig fàstic 321.20
 favorar favorejar 414.11
 fedar tacar 46.13
 feditat lletjor, brutesa 113.2
 *feditat sentor 144.8
 feultat fidelitat 74.8
 fel fidel 155.4
 fell veg. fel
 fembril femininat 237.14
 fent fingit 29.19
 fenyer fingir 356.33
 *fera, fer la cara — fer mala cara 35.23
 feriat no festiu però en el qual no es treballa 105.29
 feritat feresa 561.20
 fermants en terra, genolls (genoyls) — de genollons 131.29
 festival festiu 295.11
 fiançosament amb confiança 504.10
 filosofant (philosofant) filòsof 21.22
 fin completament 327.1
 fixar afluir, cèdir 60.34
 fixar prescindir de 62.4
 for fur, jurisdicció 233.27
 forçor fort, dur 188.8
 fornicari fornicador 255.30
 fort molt 15.3
 frare germà 54.1
 frasca fotesa 53.15
 *frau, anar a — despendre prodigament 133.4
 fraudar cometre frau 76.3
 frenètica (frenètica) frenesia 268.5
 jugar fer fugir 65.28
 fumar fumejar (figuradament) 390.21
 *fur, a bon — a la babalà 141.18
 just fusta 383.22
 gabella (guabella) conjuració 186.7
 galotejar (gualotegar) galotegar, menjar goludament 325.17
 gardar mirar 202.28
 gargolejar parlar amb sons guturals 90.31
 garip (garib) esgarip 336.8
 *garona nom despectiu aplicat a les dones que no seguien la moda 87.29
 gatinyós (quantinyós) karallós 87.13
 *gint en veu baixa 32.26 (F.N.)
 glai (glay) esglai 245.29
 goliard (goliart) home golfre i dissolut 418.4
 grair (grayr) agrair 7.18
 granet grandet 33.12
 gros no refinat 326.22
 gros, fer lo — mostrar enuig 208.26
 guardar mirar 32.24
 habitador habitant 251.15
 banc veg. anc
 historial (istorial) historiador 10.29
 boc sí 104.7
 boc encara fins i tot 10.26
 honestar fer honest 106.18
 honestat honestetat 9.21
 hòrreu horrible 365.32
 horrea cosa hòrrida 395.26
 hoy veg. oi
 buyt veg. uit

importable insuportable 203.20
 incommutable incommutable 9.3
 *indebit indegut 472.22
 indurar endurir 448.9
 infamis infame 127.28
 infel infidel 9.7
 infel veg. infel
 infernar ficar dins l'infern 571.29
 influximent influx 526.2
 infortunar dotar de mala fortuna 337.27
 inatural contrari a la natura 385.22
 inportable veg. importable
 ins dins 380.27
 inseparàbilment inseparablement 110.11
 *insinat insigne 421.30
 instable inestable 20.7 (DCVB: exemples del Tirant)
 *intenció (intenció) acte d'intentar 80.3 (F.N.)
 interèsser presència 470.33
 ir anar 18.1
 ivacosament ivacosament 507.33
 jamé veg. jamés
 jamés jamaí 30.29
 jatsia que encara que 7.15
 jausent content 236.5
 joglarar (jugarar) fer joglaries 398.3
 jogós jocós 374.13
 joiet (joyet) petita alegria 335.17
 joventut criaturada 132.16
 jui (juy) escrípol 197.15
 juyir: combatre d'home a home i a cavall, particularment en simulacre festós 295.4
 jus baix 39.27
 justat, tot — tot plegat 216.10
 lausor lloanca 495.26
 les perjudicat, lesionat 109.33
 lesura lesió 568.19
 lla (là) allà 76.18
 llac (lacb) fossa on es tenen les feres capturades 348.1
 llàdria (làdria) dona madre 56.29
 lladró (ladró) lladre 384.15
 llagoter (laguoter) llagoter 275.20
 llaguí (lagu) retard 358.33
 llaguar (laguar) retardar, entretenir 66.21
 llambre (lambre) ambre 434.23
 llas (las) infelç 227.8
 llasús (lassús) allà dalt 227.9

*llaveig (laveg) purificació 463.21
 llegea (legea) lletgesa 10.5
 llegut (legut) lícit 74.30
 lleuga (leugua) lleugua 43.25
 llevar-se (levar-se), aixecar-se, elevar-se 31.27
 llig (lig) Hei 9.24
 lligar (liguar) pentinar-se 89.23
 lligat (liguat) pentinat 225.23
 lligent (ligent) lector 8.2
 lliget (liger) llegir 471.17
 llinya (liya) línia 97.2
 *lloant (loant) lloador 416.20
 llomble (lombte) llom 103.24
 llunyar (lunyar) allunyar 136.20
 lluu (luu) llum 240.8
 magnàlies magnificències 494.1
 mal dolent 186.29
 malenconia malhumor 80.30
 *malestager poc amable 140.5 (F.N.)
 malgraciós malgradós 56.28
 *malmetent malmetedor 202.5
 manipoli confabulació 186.7
 manna manà 509.36
 mateis (meteys) mateix 7.10
 menaçador amenaçador 202.6
 mençonega mentida 313.13
 mençoneguer mentider 219.30
 *mendar o emendar esmenar 556.31
 menys de sense 400.1
 menyspreuol (menyspreuol) menyspreable 225.15
 merir merèixer 66.10
 mesqui digne de commiseració, infelç 233.33
 mester menester 23.7
 *metent amatent 187.24
 metzinar emmetzinar 387.14
 mia meva 264.28
 mijanea (miganea) mitjanja 332.18
 mills millor 12.6
 minva perjudici moral, desprestigi 120.3
 modorra beneiteria 88.13
 mollicia blanor 339.15
 monçoneguer veg. mençoneguer
 mongobell mogobell, interès damunt el capital prestat o damunt una lletra de canvi negociada 477.17
 mordre mossegar 35.32
 mosquet mesc 53.7
 mossenyer tractament que antigament

s'anteposava al nom dels sants i d'altres personatges 35.8
**mot, dir lo* — *retre's*, donar-se 135.23 (F.N.)
**motejar-se (motejar-se)* dir-se amorettes, coquetejar 90.32 (F.N.)
**mund pur* 145.33
mundícia puresa 108.8
murar engir cenyir 386.28
ne ni 111.12
nedea netedat 325.20
negú cap 97.30
negun algú 413.26
neleix (nelex) ni tan sols 530.13
no-negú no-ningú, persona manicada de formalitat 135.4
nodridament amb bona criança 223.3
nodriment educació 28.1
nodrir educar 12.9
**nodrir* deixar créixer 43.15
nodris (nodric) preceptor 35.6
nomenar anomenar 121.17
nòmina cèdula o placa on persones superstitioses escrivien certs noms considerats com a possessors de virtut contra encantaments i altres perills 282.21
novell nova, notícia 510.27
novi nuvi 336.20
null (null) temps mai 412.24
obs necessitat 46.9
ocasionat (ocasionat) posat en ocasió 12.23
och encara veg. *hoc encara*
odible odiós 332.18
odor olor 19.28
**ofenent (offenent)* ofenedor 269.1
oferçó (offerçó) ofrena 200.18
oi (hoy) odi 112.21
onsevol onsevulga 385.6
onta afront 80.27
ontós afrontós 80.24
oradós (oradaç) orat 51.25
oradell dim. d'orat 118.38 (DCVB: doc. segle xv, ap: Aguiló Dicc.)
orador que prega 504.22
orrea veg. *borrea*
oy veg. *oi*
pacitzar pactar 371.12
paella, fer del cel — *fer veure allò que no és* 129.10
palli ficció 553.23

pàlpunyar grapejar 53.15
**pàlpussar (pàlpuçar)* grapejar 334.16
par parell, igual 346.30
parar preparar 79.1
parleràs (parleraç) parlar 34.41
parraf (parruff) paragraf 158.8
partir-se separar-se 83.1
passador passable 60.34
passionat apassionat 268.30
past, tenir en — *ben alimentar* 326.23
paternostres rosari 32.2
pati pacte 121.11
pati tapi 42.26
pauruc (paburuch) poruc 249.13
peal part de calça que cobreix el peu 43.20
pecani (peccani) pecador 376.13
pecuniós (peccuniós) pecuniari 444.4
pei (pey) peix 570.31 (DCVB: ross.)
peita (peyta) tribut que es pagava al senyor territorial per raó dels béns seents que es posseïen 142.17
penal penós 257.2
penjar dependre 173.1
pennar veg. *petnar*
pensar tenir cura de 295.20
perquè, fer lo — *donar motiu d'enmig* 85.23
percurar procurar 387.6
persones, en — *en representació* 104.16
pèsuc feixuc 20.26 (DCVB: ross.)
petnar (pennar) tirar guitzes 136.3
pla virtuosament, discretament 32.23
placar (placcar) aplacar 284.2
plaenter agrados 449.12
plàer plaure 7.17
plagar (plagnar) omplir de coses nocives 299.32
plavir-se (plavir-se) aprofitar-se 365.3
poc (poch) petit 16.30
poder potser 95.29
policia polidesa 421.24
poliú bonic 236.5
poquea infantesa 32.31
poquea petitesa 566.8
portar suportar 78.7
premetre anteposar 12.15
presar prear 205.23
**prestani* prestador 364.24
preu honor 126.28
primaria primèria 120.19

primitat primàcia 302.31
probació prova 287.32
procuració càrrec, culpa 479.3
prosembra dona honorada 46.19
profitar aprofitar 214.35
profundós profund 180.5
proïsme (prohisme) parent pròxim 72.26
promenia prohomenia 335.1
promissió promesa 17.18
prou profit 56.6
prou, fer mal de son — *fer mal ús* 337.18
puis (puys) després 66.5
purgació menstruació 472.23
putana prostituta 47.25
**putanesco (putanesch)* propi de prostitutes 434.24
quais (quays) quasi 21.4
quatx quasi 21.4
quatretemps veg. *tempres*
querre o querer voler 444.19
quesque qualsevol cosa que 48.2
**quesvol* qualsevol 385.3
quinque qualsevol 389.4
quívvol qualsevol 450.12
**quívcom* algú 136.2
rabat rapaç 312.6
raigar-se (raiguar-se) arrelar-se 394.31
raíl (rayil, rabíl) arrel 9.21
rancura disgust 119.8
rassar rascar? 20.2
raonar-se (rabowar-se) conversar 527.9
raure esborrar 538.34
rebellar rebellar-se 20.6
rebeu violent 328.11
rebòlegós (rebòtegaós) replicaire 303.22
recalivar reintèdir 376.25
recomendació recomanació 23.16
recompensar compensar 100.22
recompiar recontar 236.4
reembre redimir 370.2
reexe rebre 36.6
**refartar-se* afartar-se molt 323.19
**rega* arruga 45.25
**reliquar* rajar 461.1
relia (reylla) dona grossera o curta d'enteneniment 22.13
releixar (relexar) perdonar 146.17
rellevar suprimir 49.10
**remifadament* amb afectació 434.26

**remifat* tocat i posat, afectat i amancrat 38.29 (J.C.)
remordre remordir 248.29
renyar mostrar irritació 470.35
repembre reprimir 69.1
**repetnani* reguitnós 56.30
repetnar (repennar) reguitnar 149.12
reprebensió (reprebenció) reprensió 143.29
reptiri reprensió 549.31
res cosa 11.12
retre tornar, fer 34.28
revers difícil de governar 134.23
reversia qualitat de revers 134.9
ric-bom (rich-bom) personatge de l'alta noblesa 237.18
ricós ric, valuós 149.15
ricosament ricament 429.20
ris rialla 567.21
**romp-centura, a* — fins a rebentar 323.19
rot romput 230.7
roure rosegar 375.19
ruat arrugat 42.26
rugat arrugat 434.25
sabrer brou o salsa 53.21
safarós (çafarrós) brut 120.25 (DCVB: «Aguiló Dicc., que diu que està documentat el mot en els segles xvii i xviii.»)
sarzil sargil 425.19
scelerat veg. *celerat*
scintilla veg. *cintilla*
scintillant veg. *cintillant*
secret cautelós en el parlar 34.37
**secularista* seglar 526.29
**segon* següent 492.8
seilla cadira 20.27
**seure* residir 103.25
**seure* collocar 392.29
si així 10.24
simplea simplicitat 566.8
**sisvol... sisvol... ja... ja...* 454.1
sobre- prefix usat per a formar mots que indiquen abundància o excés 179.15
sobres excés 93.10
sodegar (sodeguar) procurar induir 314.28
solimat sublimat, exaltat 397.36
sol sou 341.3
solt solter 68.6

**sort, en* — com a 461.12
soslleuat (susleuat) enlairat 161.26
sostre sostreure 382.22
soveuy sovint 190.24
stela veg. *estela*
sua seva 9.A.
suany veg. *susany*
suau que obra sense violència 490.11
sublleuar (sublleuar) socórrer 294.11
suficiència (sufficiència) capacitat 554.31
sulimat veg. *solimat*
sullat embrutat 129.18
supportació acció de suportar 124.2
susany escarn, befa 301.6
suylat veg. *sullat*
suylhat veg. *sullat*
tacany persona de baixa moralitat 44.31
tancanyia (tacayia) acció malèvola i en-
 ganyosa 43.28
tard rarament 413.6
taules joc semblant al de dames 88.10
tauris tela procedent de la ciutat persa
 de Tauris? 42.21
tèbeu tebi 249.13
tembre témer 29.2
tempesta agitació, excés de zel 327.29
temprament moderació 50.32
temprar moderar 21.7
tempres tèmperes 105.28
temps, baver de son — tenir la men-
 truació 478.33
tengut, ésser — ésser obligat 49.36
**terc (terç)* enterc 202.9 (J.C.)
testardia obra de testards 244.9
tolre tordre 29.22
tornar esdevenir 26.17
**torçor (torsor)* torçó, dolor, turment
 560.24
tortura qualitat de tort 568.2
**tortura* trenat 41.19
**tract* tractat 8.9
trafeguer (traffeguer) enganyador 358.20
traspasant (trespassant) transcendent
 278.8
traüt tribut 536.24
travers, anar a — anar malament 51.22
travers malintencionat 68.31 (DCVB:
 castl.)

**tremeliat* entremaliat, difícil, complicat
 493.26 (F.N.)
trencat, cantar — cantar modulant la
 veu d'una manera especial? 236.5
treia artifici amb què es pretén enga-
 nyar algú 54.16.
tro fins 221.16
**trompa* ostentació 128.3
trotter home correu 392.1
tua teva 128.30
tuejar (tuegar) tutejar 130.7
tuit tots 52.2
Túnic, odor de — perfum de Tunís
 88.6
turc (turch) aspre, de tacte 80.23
turquesa esquerperia 208.8
turquia veg. *turquia*
uit (huiyt) vuit 35.8
umplent omplint 569.25
usufruit (usufruit) usdefruit 433.4
veat avesat 60.7
veciadura veg. *viciadura*
vejares (vegares), ésser — veg. *vijares,*
ésser —
vellegas (velleguás) despectiu de vell
 341.14
venent venedor 365.10
ventós inconstant 67.20
**verdura, dones de la* — dones joven-
 voles 87.26 (F.N.)
vermellet dim. de verm 343.17
**vers* pregària relativa als àpats 223.8
 (Dicc. Aguiló: «ans de seure a la taula
 dignes ... lo vers o la oració special
 qui's pertany a la taula», Ms. Cadis,
 55v.)
**veu* avès, costum? 522.28
diafora crit per a demanar auxili 135.30
viciadura aviciadura 88.23
vijares (vigares), ésser — semblar 22.29
vültengut menyspreat 156.17
volenter volenterosament 53.6
volenters veg. *volenter*
**voler-se a moure's a, incitar* 376.29
**volta, venir de* — venir de cop i volta
 124.31
vui (vuy) avui 98.29
ximera quimera 430.1

Índexs

A) ÍNDEX DE CITACIONS BIBLIQUES, IDENTIFICADES

[Capítol i vers de la Bíblia van separats per coma, pàgina i paràgraf d'aquesta edició per un punt. Si en una plana hi ha parts de dos capítols, indiquem entre parèntesis de quin es tracta. Un exemple: la primera entrada significa que Eiximenis cita, o menciona, a la p. 104, en el primer paràgraf del cap. 65, el llibre de *Gènesi* 1:28. Si ja Eiximenis indica el número del capítol de la Bíblia, el fem precedir en xifres romanes (entre parèntesis si el manuscrit és equivocat). Abreviacions: *ll.*: citació en llatí; *gl.* o *com.*: Eiximenis segueix, segons que sembla o s'indica, una glossa o un comentari bíblic. Al final apleguem les referències a glosses i les citacions de pregàries.]

ANTIC TESTAMENT

Gènesi

1,28: 104(65)1
 1,31: 15(7)1
 2,18: 13(6)1; 60(34)1; 115.1
 2,23: 111.3
 2,24: 13(5)2; 14.3; 110(69)2; 111.2; 144
 (94)2
 3,5: 16.2
 3,14: 10(9)2 ll.
 3,16: 13(5)3
 4,10: 304.2
 4,26: 125.3 gl.
 6,1: 10(2)2
 12,1: 184.3
 15,5?: 570(393)4 com.?
 15,6 ss: 404.3
 18,20: 339(229)2
 XX (?): 304.2
 24,1: 125.3
 24,29,31: 79.1
 29,1-30: 125.4
 34,1: 124(80)3
 38,6: 339(229)3

Exode

2,12: 306.5
 12,38: 310(209)1
 16,14: 509(350)3
 19,15: 105(66)2
 20,7: 289(193)1
 XXI 21,33: 49.4
 XXII 22,22: 145.4
 32,32: 538.3

Levitic

XVIII 18,6: 338(229)3
 XX 20,10: 338(229)2
 XX 20,11 s: 338(229)3
 24,14: 291(195)1
 26,3 i 11: 423(291)1

Nombres

15,32 ss: 297(200)1

GLOSSARI

aberrats, que sofreixen una aberració.
abdu, tots dos.
abeuratge, beguda.
abundar, proveir, enriquir.
accés, excés.
accessiu, excessiu.
acuar (trad. «*acuitur*»), enfortir, vigoritzar. Veg. *aguar*.
adjecció, dejecció.
acordar, consentir.
actoritats, autoritats.
actors, autors.
adunes, adduïdes.
adzebroris, fruita, potser atzeroles(?).
adulterans, que adulteren, adúlter.
afent, ocupat, apressat.
afaitar, met. passar-se la mà per la barba.
agardar, esperar.
agràs, suc àcid extret de raïms o d'altre fruit.
aguar, veg. *acuar*.
ahonar, envergonyar, afrontar.
aimada, dona estimada.
amants, amants.
aiya, aviat, prest.
aitampoc, tampoc.
aiant, així.
aitot, també.
alastor, planta emprada en tintoreria.
alberxiques, préssecs.
alcaravilla, alcaravia, planta de la família de les umbel·líferes.
alcïure, matar. Veg. *aucïure*.
alcú, algùn.
alguatzir, algutzir o agutzil.
alquena, planta aprofitada per a fer colorants molt apreciats en cos-

als, altra cosa.
all, gust, satisfacció.
altar-se, prendre plaer; interessar-se per.
antigat, acostumat, avesat per vell costum.
aparer, semblar, apareixer, manifestar (fut. *aparrà*).
apetnar, pegar guitxes.
aptea, aptesa.
aradje, arada.
aranges, mena de taronges.
arborada, arbreda.
arréoladissa, aventurera, perduda.
arnès, conjunt de vestits que porta una persona.
arpetta, persona que es mou molt.
artemisa, planta medicinal.
arveada, ornada.
arri («anar d'arri avant»), prosperar.
arriscador, que s'arrisca.
asakar-se, delitar-se, prendre plaer.
asesis, ases.
asians, asiàtics, de l'Àsia.
asinal, propi d'un ase.
assats, bastant.
asisins, assassins.
asnam, ase. Fig. imbecil, estúpid.
ateyença natural, capacitat d'atènyer.
atirar, atreure.
atràs, enrera.
atzaró, planta emprada per a produir el miltí o color ataronjat fort.
aucïure, veg. *alcïure*.
aur, or.
ausir (prov.), oír, escoltar.
avear, avesar.

importable, insuportable.
infirmat, malaltia.
inobliquable, que no es pot desviar.
incommutable, que no pot canviar.
introducia, introduïda.
irós, irascible.

jamés, jamai.
jatsia que, encara que.
jubet, jupa, gipó.
jusà, jussà.
juntada.

lladrocini, lladronici.
lladones, llavors, aleshores.
llatovari, electuari.
llats («al llats»), al costat.
llegir, elegir, triar.
llemponies, lla.
lligents, lectors.
llimes, mena de llimones dolces.
llisquen, llegeixin.
lloquet, llogaret, població petita.
llorea, lliurea.
llous, alabis.
lluxell, menja preparada amb llet de cabra.

mal d'ombra, bogeria.
malea, malvestat, dolentia.
maliciejar, pensar amb malícia.
matalaf, matalàs.
maxonia, moixaina, moixonia, manyaga.
mealla, malla, moneda de poc valor.
meitats, de dos colors.
menar, moure, remenar.
menador, que mena, o condueix.
menic, captaire.
messió, objectes i ornaments de valor.
menys, mengis.
meren, mereixen.
milta, mil.
mitjancerament, mitjanament, terme mig.
mogobelis, interessos.
monçonega, mentida.
monçoneguer, mentider.
monastrell, nom d'un vi de l'Empordà.
mosquet, perfum, mesc.
mundar, netejar.
musa, treball i esforç pacient.
muttat, privació de l'ús de la paraula.

nacra, Acre.
nàdedes, ànecs (?).
nars, nas

negun, ningú.
nocument, perjudici, mal.
nodrir, educar.
notable, punt important, cosa digna de notar.
novella, nova, notícia.
null, cap *null temps*, mai.
nullie, nul, invàlid.
núvell, núvol.

oblació, oferta.
oc (prov.), sí.
odà!, oida!
odible, odiós-a.
odor, olor.
ops, necessitat, conveniència («a ton ops», a ús o a profit teu).
ostec, oi, fàstic, ganes de vomitar.
ou, escolta, sent; *ous*, escoltes.

pagar-se, estar satisfet o content.
panicer, flequer.
panis d'aca, mena de blat de moro.
pascut, alimentat.
pastell, herba emprada en tintoria.

pati, pacte.
pauruc, poruc, que té por.
peals, part de la calça que cobria el peu.
pecant, pecador, que peca.
pega, fig. beneitura, disbarat, («qui fa la pega, que la bega»)
peis, peixos.
péixer, fig. gaudir, agrada-se de.
penjar, dependre de.
penitenciar, donar penitència.
pensar, tenir cura de.
pensat, ben tractat.
per esters, *per estirs*, per altra banda, altrament.

perdigana, perdiganya.
pernes, cames.
pertança, pertanyi.
pertractar, tractar.
pintat, amañerat, aviciat.
plagar, ferir.
plaenteria, mot o cosa plaent.
plats (prov.), plau, agrada.
poca, petita.
pomada, suc de pomes (sidra?).
prava, dolenta.
preicador, trona, púlpit.
preses («no et preses»), emboliquis.
preseren, ocuparén, van conquistar o pendre.
presó, conquesta, presa.
pressura, situació apurada o perillosa.
promenia, dignitat, honorabilitat.
promens, promesa

promotiu, que promou o causa.
provació, demostració, prova.
proús, valent, excel·lent.
prou, profit.
puixa, *puzca*, pugui.
puis, després.
pujats, puguet.
puntejar, cercar punts de controvèrsia.

quadrant, altiu, intolerant.
quaix, quasi.
quartons, quarters.
queixada, cop als llavis.
quema, dret que hom pagava en entrar certes mercaderies.
quer, cerca.
querimònia, cerimònia.
questionejar, fer preguntes, investigar.
queucom, quelcom.
quietar, posar en quietud, calmar.
quina, quina; *quina que*, qualsevol.
quitiació, acció de pagar un deute.

radicalment, originàriament.
raigat, arrelat.
raïl, arrel.
rasures, aïtaments.
raixós, que és mou a ratxes a impuls de la passió.
raust, rostir.
receptes, recaptacions.
reconsell, consell repetit.
reganyada, recargolada, de forma desagradable.
regonèixer-se, tornar en si, penedir-se.
reinar, fer soroll una roda (?).
rellevar, aixecar.
rellevament, acte de rellevar.
rembre, redimir.
repembre, reprimir.
reptiri, rept, reprensió.
repetnar, reguinar, pegar guitzes.
reptants, reptils.
requir, requereix.
rescriure, tornar escriure.
ret, malanança.
retinent, que reté, estalviadora.
reverses, reveses.
reversia, condició de persona reversa.
ribaldejar, comportar-se com un ribald, bandit.
ricsós, rics, o que ho semblen pel seu aspecte.
roba, béns materials.
roberia, acció i efecte de robar.
romasès, romangués.

romero, romani.
rugades, ruades.
rustical, rústic.

sacrari, illoc sagrat.
sai (prov.), sé.
saladux, reverència o salutació a l'estil dels àrabs.
sarasi, sarraí.
sarmenyas, peres primerenques.
sarzil, sargil, roba de llana grossera.
sendat, tela fina de seda.
serres (de les tovalles), vora inferior (?).
Sibilia, Sevilla.
sobres (per), excés.
sol, sou, moneda antiga.
sokag, (mal), maltracte.
sonillós, somnolent.
sorditat, sordetat.
subicció, subjecció.
susany, escarn, befa.
sützeu, sütze, brut.

tabuixar, atabuixar, incitar, animar, importunar.
tacany, mala persona.
tacanyeries, accions pròpies d'un tacany, coses rares i innecessàries.
tèbeu, tebi.
tembre, témer.
temprar, temperar.
teòloga, dels teòlegs.
traer, treure.
transfegueries, trafegueries, enganyos.
termenar, acabar.
tocació (d'autoritats), citacions, al·lusió a.
torballó, núvol negre.
tragar, devorar, engolir.
tregitar, dedicar-se a negocis il·lícits, enganyar.
trenell, cordeta o trena d'espart.
tribia, vi blanc.
trilla, nom de vi.
tro, fins a.
tròpia, trobi.
tudescs, ornaments a l'estil tudesc o alemany (?).
tuit (prov.), tot.
turbatiu, que causa torbació, torbatiu.
turpia, nom de vi.

utubre, octubre.
valia, valor.
varar, enganyar, incitar.
veat, avesat.
vei, veig.

vejares («donar»), semblar.
 ventar, fer ventositats.
 ventosa, fig. plena de vanitat.
 ventregàs, ventre gros.
 versúcia, astúcia.
 vilenir, menysprear, vilipendiar.
 veu, vot.

veu, vegada.
 vinyògols, que guarden vinyes, pa-
 gesos, mala gent.
 vis, cara.
 volc, volgué.
 xastia (prov.), castiga.

SUMARI

Francesc Eiximénis	5
Pròleg	13
Nota sobre l'edició	31

Primer del Crestià

I. Del preàmbul a tot lo llibre <i>Crestià</i>	35
II. De les causes principals d'aquest volum	35
III. Qui ensenya la manera com tracta aquest vo- lum	37
IV. Quines matèries conté aquest volum	40
<i>Primera part</i>	43
I. Quin és lo principal fonament e primer de la santa religió cristiana	43
XIX. E tracta què és la dita crestiana religió	44
XX. Que la dita crestiana religió sia excel·lent esta- ment	44

Segon del Crestià

Pròleg	49
I. Capítol primer d'aquest present llibre	49
II. Qui tracta lo primer acte del prous e savi bata- ller	51
III. Posa set condicions que deu haver lo bon bata- ller	52
IV. Qui posa de les dites set condicions la quarta, cinquena, sisena e setena	54
V. Qui ensenya què és temptació, posant-se prò- pria descripció e difinició notables	55
XIV. Per què Deus, per gràcia especial, no ha pre- servat hom de tota temptació	57
I. Qui posa que sots la primera temptació del	

- Pàg. 169 r. 25. — *qualsevol càrrecs*, C.
 Pàg. 170 r. 22. — *e ara los prelats presents*, C.
 Pàg. 172 r. 24. — *nengú*, C.
 Pàg. 173 r. 26. — Segurament es refereix al sofista grec del s. IV a J. C., Gòrgias.
 Pàg. 173 r. 30. — *Filomon*, C. Desconeixem aquest autor.
 Pàg. 174 r. 8. — Veg. Epístola als Filipenses, II, 21
 Pàg. 174 r. 15. — No sabem si és Venanci Fortunat. Veg. la nota anterior.
 Pàg. 174 r. 30. — Probablement Ciceró, *De officiis*, llib. I, cap. XXV.
 Pàg. 177 r. 27. — *ço que tostemps*, C.
 Pàg. 179 r. 25. — No hem pogut trobar aquest autor.
 Pàg. 180 r. 28. — *quan dieu lo segon proverbí*, C.
 Pàg. 181 r. 14. — *aquest així converteixen*, C.
 Pàg. 182 r. 13. — *angila*, C.
 Pàg. 184 r. 24. — Boeci, *Obres*, P. L., LXIII, col. 615.6

GLOSSARI

Figuren en aquest glossari la majoria de les paraules i accepcions que no s'ajusten, per la forma o pel significat, al català modern; les que ometen no poden oferir cap dificultat al lector.

Els mots que surten en més d'un passatge els citem una sola vegada, llevat de quan varien de significat.

A continuació de cada paraula o frase indiquem, per mitjà de dues xifres, la pàgina i ratlla en què es troba.

<i>abduí</i> , 118.4, tots dos	<i>antics</i> , 104.19, vells
<i>abrivat</i> , 31.12, impetuós	<i>antigat</i> , 90.3, acostumat
<i>abundarien</i> , 29.1, afemarien (?)	<i>apària</i> , 51.19, semblava
<i>acordava</i> , 156.12, concordava	<i>aparar</i> , 95.30, aparèixer
<i>acullents</i> , 31.6, acollidors	<i>apar-ho</i> , 101.3, manifesta
<i>adcerco</i> , 26.28, mena de gra, o llegum.	<i>aparès (fís)</i> , 146.25, aparentà, feu veure
<i>adzebrons</i> , 25.9, etzeroles (?)	<i>alquena</i> , 25.27, nom d'un fruit,
<i>afollat</i> , 130.20, esguerrat, mal-mès	<i>alciure</i> , 175.29, matar
<i>ajustadís</i> , 19.9, barreja, gent replegadissa	<i>aradre</i> , 178.9, arada
<i>alazflor</i> , 26.8, nom d'un fruit	<i>aranges</i> , 25.12, mena de taronges.
<i>albudeques</i> , 26.13, mena de síndries	<i>arborada</i> , 24.23, arbreda
<i>albèrxiques</i> , 25.15, mena de préssecs	<i>arredoladissa</i> , 20.26, lleugera, aventura
<i>alcaraiña</i> , 26.9, nom d'una planta	<i>arlot</i> , 145.20, rufià, trinxeiraire
<i>alcaraiña</i> , 25.28-9, nom d'una planta	<i>artemisa</i> , 57.1, nom d'una planta silvestre
	<i>arreades</i> , 31.5, ornades
	<i>aucien</i> , 83.29, maten
	<i>aur</i> , 104.13, or

autumpne, 23.8, tardor
avengudes, 18.5, reeixides
aveat, 34.29, avesat
avisadament, 20.20, amb comp-
 te

balàusties, 26.31, nom de planta
bandés, 47.27, els qui cobra-
 ven les multes dels que
 morien en penes de ban
baratar, 181.16, canviar, can-
 viar amb engany
barater, 173.30, enganyós
bastada, 40.13, proveïda, atesa
basalis, 104.9, basilisc
batafalua, 25.28, matafaluga
baten, 148.21, peguen, basto-
 negen
benaurat, 179.23, benaurat,
 benaventurat
besoludí, 26.30, nom d'una
 herba silvestre
bregosa, 167.7, de disputa
bufet, 46.14, bufetada
buglosa, 26.31 i 27.1, nom d'u-
 na planta, també anomena-
 da «llengua de bou»

cabirols, 30.5, mena d'isards
carta, 160.25, document
carrasques, 23.24, alzines
carrecs, 110.10, carreguis
carrera, 19.29, carrer
cassada, 67.31, abrogada, de-
 rogada
celedonia, 26.30, nom d'una
 planta, que serveix per a
 curar els ulls

celerats, 52.4, malvats
certes, 33.20, certament
cients, 157.25, entesos, ente-
 rats
ciromància, 133.16, quiromàn-
 cia
clamar-se, 154.12, queixar-se,
 querellar-se
coa, 74.12, cua
colorar, 179.16, disfressar
commoure, 128.29, promoure
comparen, 153.27, compareixen
companya, 103.26, companyia,
 tripulació
continent (de), 87.26; inmedia-
 tament
contrastant (no), 102.10, no
 obstant
contesa, 65.12, oposició, dis-
 cussió
contravé, 137.5, desobeeix
còpia, 157.6, abundància, quan-
 titat
corrible, 36.27, corrent
cos, 32.11, curs
cossaris, 115.29, corsaris
cotodrín, 106.13, cocodríl
cové, 103.11, pertany, cal
coviment, 80.6, convenient
criminava, 162.24, imputava
cuiden, 139.10, creuen
cuit, 73.28, pensi, procura
cullerats, 18.26, renegat (?)
ga atrás, 17.2, temps enrera

damnosos 127.27, perjudicials
defalliment, 140.4, culpa, pe-
 cat, falta

degasten, 136.5, gasten
deja, 49.3, degui
dejecció, 85.22, minva, baixa
dejús, 85.25, sota, avall
desconeixença, 58.10, desagrai-
 ment
desbostat, 134.27, depositat,
 destronat
desplacent, 148.8, desagrada-
 ble
divís, 165.5, divisió, desavi-
 nença
dix, 178.15, digué
dixeren, 87.8, digueren
dolents, 134.10 malaurats

eixàrcia, 89.26, xarxa
elígens, 165.8, electors
empatxaments, 80.19, destorbs
enans, 71.15, abans
enduesc, 184.7, indueixo
enfellonir, 92.12, enfurir
engravar-se, 24.19, desembo-
 car
enveironada, 23.11, voltada
enrajats, 139.6, exaltats, en-
 furits
entrametre, 62.13, ficar
entrecuidament, 140.1, pre-
 sumció
entrò, 95.27, fins a
entendre, 128.12, ocupar-se
entregament, 114.23, integra-
 ment
entricats, 20.19, de caràcter
 especial, estranys
envides, 30.19, amb prou fei-
 nes

escalunyes, 26.14, espècie de
 ceba
escomogut, 19.13, mogut, agitat
esmaien: s'e, 43.28, defalleixen
esmaginar, 38.20, imaginar
especejat, 145.22, a peces, tros-
 sejat
espanyats, 130.24, sense punys
espatxat, 101.30, prompte, rà-
 pid; 101.31, enlestí
especejat, 93.30, trossejat
espaventa, 83.23, espanta
espelta, 25.56, nom d'un cereal
espatxar, 18.7, enlestir
esquius, 64.8, esquivis
estret, 175.26, obligat
estec, 84.2, estigué
estrenyets de noves, 27.24, obli-
 gueu a parlar
esvaïdor, 97.15, destructor, ex-
 terminador
esvals, 69.31, ataqués, assaltés
 el camp de
eufràsia, 26.25, nom d'una
 planta
execuits, 17.13, executeu
exel·lats, 185.15, exiliats
execució, 80-15, diligència
execuits, 162.31, executats
execudors, 164-14, executors

falsar, 157.9, falsejar
fíu, 90.22 fii
fir, 152.7, fereix
fums, 16.6, rius
follarts, 47.28, gent poc as-
 senyada, dolenta
fon, 148.14 féu

for, 172.5, preu, tassa
fragasta, 26.30, nom d'herba silvestre
fretura, 139.19, manca
fur (a bon), 153.18, a les bones
fustes, 23.27, vaixells

gardós, 22.23, premis, recompenses
gauda, 27.1, planta que serveix per tenyir de groc
gavig, 26.28, nom d'herba
gitar, 72.27, llençar, apartar
gleda, 30.12, nom d'una planta
gleua, 27.7, terròs, pa de terra
golateries, 127.21, excessos de menjar
goliarts, 47.28, truà, calavera
gonella, 46.12, peça exterior del vestit, que portaven homes i dones
guarda, 147.24, mira
guíndoles, 25.13, mena de cibera forta i aspra
gümenes, 23.19, cordes

hac, 84.2, tingué, hagué
haüts, 53.27, hagut
herba Beatae Mariae Virginis, 26.31, herba de Santa Maria
hic, 27.10, ací
historial, 119.23, historiador
hoc, 69.9, sí
hoc encara, 83.23, a més a més
hòrreament, 98.9, horriblement

idola, 181.29, ídol
incontinent, 75.3, immediatament

jusà, 145.26, inferior
lapidat, 75.19-20, apedregat
lladoncs, 79.16, llavors
llagoters, 89.17, aduldors
lledesmes, 143.1, lligítims
lleudes, 169.24, classe d'impostos
limes, 25.11, mena de llimones dolces
llongs, 47.21, llargs

malaita, 79.24, malaïda
malandrins, 180.20, trapelles
maravelles, 26.27, nom d'una herba
menic, 136, captaire
mercats, 172.1, preu
missions, 160.4, despeses
mesters, 102.14, professions, oficis
mester (haver), 40.11, necessitar
mès-se, 94.3, es posà
mills, 65.20, millor
mogubells, 173.27, interessos
moll, 78.22, fluix
monsoneguers, 89.18, mentiders
morisc, 35.12, aràbic
muirra, 117.29, mori

nafra, 80.31, ferida
nafreu, 67.10, fereixen, perjudiquen
nequícia, 151.21, malvestat

nocument, 114.23, mal, perjudici
noen, e3.24, perjudiquen
noguessen, 120.7, perjudiquessin
notable, 102.22, cosa notable
noure, 122.4, perjudicar

oblivid, 80.22, oblit
odor, 91.15, olor
ocüure, 75.30, matar
ofir, 181.2, ofereixo
oi, 118.8, odi
octs, 55.12, matà
orats, 99.11, folls
orbs, 130.19, cecs

panis d'acca, 25.25 mena de blat de moro
paor, 86.17, por, temença
pastell, 25.28, herba que servia per a tenyir
patge, 169.25, dret de passatge
percuts, 43.16, colpeixes
perir, 7.8.1, morir
permès, 134.14, permeté
plagar, 151.5, ferir, nafrar
plàcia a Déu (no), 159.28, no vulgni Déu, per Déu que no
plevit, 117.21, satisfet, aprofitat
pleveix (es), 148.6, es satisfà
poc, 93.16, pogué
pom d'amor, 26.28 nom de planta
poquet, 17.4, petitet

posar, 132.24, deixar de banda
poria, 176.31, podia
portells, 170.22, passos
praves, 133.18, dolentes
preen (es), 177.29 s'estimen, es glorien
preicador, 34.13, trona, púlpit
prenen (corona), 180.21, es fan clergues
presó, 19.27, presa, conquesta
provisions, 21.30, disposicions, mesures
prou (no feren de llur), 47.16, aprofitaren, prosperaren
promenia, 63.1, honorabilitat, dignitat
puis, 154.19, després
puixa, 37.28, pugui
pujats, 23.16, pugen
puni, 113.29, castiga
puntejar, 153.2, cercar punts de controvèrsia

radicalment, 162.2, originàriament
raigats, 141.26, arrelats
raïls, 28.14, arrels
recapte (hom de), 95.12, home seriós
receptes, 18.2, recaptacions
regater, 171.1 revenedor, acaaparador
reganyats, 94.13, difícils, malhumorats
rembre, 125.10, redimir
reptans, 104.9, reptils
res, 78.23, cosa
retraent, 140.8, provenint

<i>retería</i> , 49.13, tornaria	<i>tolga</i> , 168.31, prengui
<i>ribalts</i> 99.12, homes malvats, trinxeiraires	<i>toldré la persona</i> , 147.1, treuré la vida, mataré
<i>ribalderies</i> , 127.22, dolenteries	<i>tol</i> , 86.12, pren
<i>ricosos</i> , 21.27, rics, de rica aparença	<i>trafegar</i> , 171.16, trafiquejar
<i>romero</i> , 30.18, romani	<i>trenells</i> , 33.19, tronyella, cordeta o trena d'espert
<i>sagrament</i> , 17.29, jurament	<i>tregitar</i> , 133.19, escamotejar, negocièjar il·licitament
<i>sofert</i> , 124.30, tolerat	<i>tro</i> , 24.25, fins
<i>simples</i> , 78.24, senzills	<i>trufa</i> , 62.20, plasenteria
<i>senyer</i> , 156.2, senyor	<i>valies</i> , 3e.30-s, valors,
<i>servirs</i> , 23.16, serveis	<i>valen a</i> , 25.20, serveixen per
<i>sarmenyas</i> , 25.14 peres primerenques	<i>valla</i> , 37.26, valgui
<i>saig</i> , 154, 9, agutzils	<i>veat</i> , 90.1, avesat
<i>sofir</i> , 43.15, sofreix	<i>vejares (no et dona)</i> , 136.19, no et sembla
<i>sofiren</i> , 103.27, sofreixin	<i>vertuoses</i> , 25.19-20, de virtut curativa
<i>sol</i> , 48.9, resol	<i>venc</i> , 84.4, vingué
<i>somoguè</i> , 146.11, induí	<i>veus</i> , 16.11, vots
<i>sorts</i> , 25.12, menes	<i>vèu</i> , 93.24, vegé
<i>sullada</i> , 145.3, bruta, tacada	<i>vila (fan)</i> , 21.1, estan ociosos, passegen
<i>suposat</i> , 17, 17, posat sota	<i>vinyogols</i> , 47.27, terme despectiu
<i>sus alt</i> , 150.19 a dalt, al cap damunt	<i>violari</i> , 170.6, classe de renda o cens
<i>labuixàs</i> , 160.1, importunés, insistís,	<i>viseral</i> , 951.23, entranyable
<i>tart (a)</i> , 133.13, rarament	<i>volc</i> , 91.7, volgué
<i>tantost</i> , 101.7, tot seguit	<i>volguist</i> , 151, 2, volgueres
<i>tenc</i> , 105.16, tingué, observà	<i>volentèr</i> , 94.8, de grat
<i>tèbeu</i> , 78.23, tebi	
<i>tinent</i> , 84.24, extensió	
<i>tolen</i> , 96.23, prenen	

INDEX

	Pàg.
Introducció.	7
Bibliografia.	13
Capítol I.—Qui posa què és cosa pública.	39
Capítol II.—Com per exemple dels membres del nostre cos se deuen amar aquells qui són ajustats en fer una cosa pública.	42
Capítol III.—Com la llei cristiana és noble e fonament principal de la cosa pública, e com alguns han tengut lo contrari.	45
Capítol IV.—Qui sol les raons fetes damunt a provar que la fe cristiana repugna a bon estament de la cosa pública.	48
Capítol V.—Qui sol al tercer argument e posa molts mals contra los romans, contraris al propòsit.	51
Capítol VI.—Que tota victòria e fortalesa de valia de Déu, e que los romans aquells qui deyen lo contrari no deuen ésser oïts.	56
Capítol VII.—Qui ensenya quines costumes e maneres de viure deuen servir aquells qui volen conservar pau e concòrdia en la cosa pública.	60
Capítol VIII.—Com lo bon regiment de la cosa pública requir que les lleis sien fetes en favor sua e que sien ben observades per tots.	66

Trajà, emperador, 74.30.
Trinitat, 136.11.
Tulli, mestre a la cort de Justinià, 63.20.
Vedast, monjo a Dàcia, 94.14.
La Verna, a Itàlia, 67.26.
VINCENT DE BEAUVAIS, *Espill històric*, 81.16.
Vitae patrum (sobre sant Joto), 94.9; 95.25.
Zòsim, sant pare, 113.12.

GLOSSARI

Consignem en aquest glossari els mots que per llur forma o sentit podrien presentar dificultats. Incloem també algunes formes verbals força diferents de la morfologia actual. La referència a plana i ratlla on el mot es troba per primera vegada s'omet si aquest és força freqüent o si el problema és merament d'ordre gràfic. En aquest respecte cal recordar les irregularitats de l'ortografia medieval que es mencionen a la p. 34 de la *Introducció*.

*

abundada, 111.7, proveïda abundantament
ach, vid. *hac*
acientar (ascientar), 72.8, instruir, ensenyar
aconhortar, 56.24, conhortar
adolcir, 115.31, endolcir
aja-ajes-agen, vid. *haja-hages-hagen*
ajustant, 67.15, afegint, unint
aldre, 53.30, altra cosa
am/an, amb
amvides, 127.9, envides
anc, 55.39, mai
apar, 28.24, es mostra
aparec, aparegué
aparellar, 91.5, preparar
aparia, -ien, semblava, -ven
aparrà, 81.29, apareixerà
apellar, anomenar, denominar, cridar
aplicar, 137.32, unir, ajuntar
apostillador, 62.5, autor d'una postilla, comentador
arramats, 127.20, reunits en ramats
atampoc, 138.31, tampoc
aucir, occir, matar
aur, 93.6, or
aurets, vid. *haurets*
aitt, vid. *haut*
aveniment, 53.25, adveniment, vinguda
aviament, 78.21, acte de donar camí

airats (ajrats), 128.40, avorrits, odiats
aires, donar-se tots a., 100.16, divertir-se
aitambé, també
aitant, tant
aitant com, mentre que

bacallar (bacayllar), 124.35, home de costums baixos
bastida, 114.3, proveïda suficientment
beneesca, -esques, beneeixi, -eixis
bonèsser, 58.26, benestar

cabdell, 76.28, capítost, cabdill
cant, quan
capitals, 49.11, de primer orde
capitell (de la corona), 87.10, part més alta (?)
caràcter, 108.36; 125.24 i 33, marca, senyal (també cap. III.12 i IV.37)
cas, 38.2, invàlid, anul·lat
catiu, captiu
ces, 136.17, cessi
circuiran, 126.33, «ço és, iran detrás»
comparent, 98.15, compareixent
comprenen, 41.22, resumeixen
compresa, 92.13, envaïda, agafada
conculcar, 113.35, trepitjar
concussió, 118.38, commoció, agitació forta
confona, 83.6, confongui
consintents, 48.20, consentints, obedients
coratges, 37.15, cors
cors, 57.38, cos
cors, 131.19, curs, camí
corsa, ésser a una c., 117.38, seguir el mateix camí
cobén, 69.31, convé
covinentment, 42.22, convenientment, degudament
criminant (c. e sacrificant), 88.33 (cap. III.26 *criminal*),
incriminant (incriminat)
curt, 140.32, amb forma breu

dec, degué
deèn, 64.28, desè
dejà/dega, degui
denant, 98.16, davant
desmembrar, 116.29, obfidar
desparat, 72.34, desesperat?
desparec, 46.5 i 63.13, desaparegué
despuis (despuix), 53.40, després
destrua, 83.7, destrueixi
devalla, 56.13, és derivat, procedeix, davalla
devallar/devayllar, 51.39, descendre, procedir, davallar
dix, dixem, digué, diguérem
do, 56.30, doni
doens, 54.38, dos-cents
dolorats, 128.29, turmentats de dolor (cf. III.28)
dotzesme, si d., 63.3, ell el dotzè (cf. J. Rubió, «El sintagma "si altre", "mi terç"...», Tercer CILCC, Oxford 1976, ps. 201-205)
duc, 60.32, caporal

elet, 42.29, elegit
empelegar-se, 135.34, aficar-se
empertotstemps, a e., 48.24, per sempre
enaprés, 106.22, després
encórrer, lexi a e., 118.1, deixem anar (rep. III.43)
ensutzear, 89.34, ensutzar
entén a (entendre en), 105.17, entenc, penso, vull, m'hi dedico
entrecuidament, 104.3, ultracuidament, presumció
entrò, 68.8, fins
ergullar-se, 49.22, enorgullir-se
és, ets
espatxada, 41.4, acabada
espelluca, 84.28, espelunca, espluga
est, ets
estec, estigué, era
esvaïdós, 119.6, agressors
exellada, 51.10, exiliada
exemplant, 132.39, posant com a exemple

exoït, 61.32, exaudit, escoltat favorablement
exseguides (exseguir), 47.18, executades, fetes

faç, faig

faç de la mar, 127.11, superfície de la mar

faedor, 54.40, que s'ha de fer; 112.2, procurador, reemplaçant, servents

faens, 74.34, fent

fallir, 53.20, desmaiar-se

favorats, 90.23, afavoriu

fall, 78.34, falleix

feeltat, 92.38, fidelitat

feïst, 83.8, feres

fel, 72.27, fidel

fets, féu

fetada, 96.30, tacada

fom, fórem

fon, fou

fontal, 37.19, qui és font, vivificador (*cf.* 37.19 adj.)

forçós (forçors), 102.37, molt fort

fort + adj., molt; 37.17, fortament, intensament; *tepir*

fort, 123.9, resistir

franc, 73.15, lliure

frare, 96.6, germà

hac, hagué

hagués, tingueren, van tenir

haja-bages-bagen, hagi-hagi-hagin

haurets, haureu

haüt, hagut, tingut

havets, haveu

hic, hi

ho, o

hoc, sí

hoc e, i també

boc encara, fins i tot, i encara, també

bofirent, *vid.* *ofirent*

homiliar, *preïcar e h.*, 44.22, predicar

hon, on

hondrat, honrat

hòrreament, 49.20 horriblement

hou, ocix

huu, un

huü, 68.33, avui

ic, *vid.* *hic*

ignocens, innocents

illustrar, 76.11, informar

inflamacions, 127.21, flames, flamarades

imperi, *cel i.*, 48.6; *cel empiri* (també *iv.1*)

improperar, 66.26; 96.12 i 20, inculpar, reprovar

improsperats, 120.27, dissortats

impugnar, 49.1, combatre

incautar, 115.16, advertir, amonestar

indurats, 98.13, endurits (*rep.* *III.18*)

infel, 86.18, infidel

informar, 51.28, instruir

inquueix, 132.30, suggereix, indica, indueix (*III.41* i *iv.20*)

interésser (verb), 78.21, participar; (nom), 80.17, presència, assistència

interpetrar, interpretar, traduir

isqua, 73.3, ixi

ivassosament, 91.33, ivarsosament

jamés, 108.27, jamai, mai

jatsia que, 49.13, encara que

jausents, 131.27, joiosos

jorn, *donador de bons jorns*, 135.38, hipòcrita

judicialis, 75.38, jutges

jussà, 70.26, inferior

llaços, 129.2, infeliços, desgraciats

llajús, 131.20, allà baix

llàntea, 110.35, llantia

llega, lletja

llegees, lletgeses
llegudament, 87.39, legitimament
llegut, 61.12, lícit
lleixar, deixar
lleu, 102.24, llevi, tregui
llibre de la vida, 61.34, registre de la predestinació (*Apoc.*
xx:15)
llig, 52.1, llei
llim, 55.15, llimbs

mals-parlers, 101.9, malparlers
menaçant (manassant), 50.35, amenaçant
menyshavent, 44.3, deficitari, mancat
meresca, -esques, mereixi, -eixis
mes, meté, posà
mester, 50.29, menester; *ha mester*, cal, necessita
mestre racional, 37.2, funcionari de la cort, tresorer
mitjà, mitjà
mitjançant, amb l'ajuda de
minve, trobar de m., 72.31, massa lleuger (*minus habens*)
monçoneguer, 135.40, mentider (rep. iv:56)
monsènyer, tractaments de respecte per a Déu, sants i altres
personatges
mutacions de pecúnies, 118.22, exaccions, devaluació
muira-muire/muyren; mori, morin
nedeà, 93.16, netedat
negú-neguna, algú-alguna; o bé: ninguna, cap
nomenar, 124.21, anomenar
novell, 137.35, nova, notícia
null, 104.5, cap

oblits, 136.21, oblidis
obs, 106.26, necessitat
oc, vegen hoc
ofer, 108.13, ofereix
ofirent, oferint
ondrat, vid. *bondrat*
òrreament, vid. *hòrreament*

ou, oeix
oï, 99.27, odi

pactitzat, 87.39, pactat
palpar, 109.35, grapejar (*cf.* III.53, *palpar los súbdits*; v.30,
palpar la cosu pública)
parlam; *parlàrem*
paria, 142.11, pareixia, semblava
partiment, 116.18, partença
pasqué, 59.39, va péixer, nodrí
passà (*passar d'esta vida*), 69.3, va morir (*cf. passament*
97.3)
pati, 54.35, pacte
pendre, prendre
percutir, 90.11, copejar, punir
peis, peixos
plàcia/plàcie, plàgui
pobular, 102.4, massa del poble (rep. III.59)
poc; *pogué*
poc, petit, xic
poguera, pogués
potestat, 63.2, autoritat, governador
prena/prenga, prengui
prés-presés, prengué, -és
preveratge, 108.38, dignitat de prevere
principar, 43.28, actuar com a príncep, regir
principat, 37.12, càrrec de «principar»; setè cor angelical
procent, 122.14, proseguint
prom, 121.10, prohóm (adj.)
promenia, 120.37, prohomenia
promissió, 41.16, promesa
promotiu, 37.26, motiu, mòbil
prové, 42.35, pervé, arriba
prous, 92.22, pros, virtuos
puix, 52.35, pue
puixa, pugui
puntalment, 44.1, puntualment, amb exactitud
pus, 52.34, puix

pus/puix/puis, després (que)
pus † adj., 48.10, més

quaix, 53.15, com, a la manera de; 53.8, quasi
quant, quan; *per tal quant*, com
queucom, quelcom

raigada, 120.3, arrelada
raül, 121.15, arrel
recitar, 44.34, narrar
recitat, 70.29, citat, exposat
reclamar, 85.40, invocar
recontar, 48.1, contar, relatar
recorrec, 63.6, recorregué
recorrimet, 57.24, recurs
reep, 72.40, rep
reembre, 116.12, redimir
reemut, 68.20, redimit
respòs, 63.13, respongué

sàpia-sàpies-sapiats, sàpiga-sàpigues-sapigüeu
serveca, serveixi
sintent, 61.8, sentint
sobres-, sobre-
sofer-sofira-soferen-soferi, sofreix-sofreixi-sofreixin-sofrí
soferria, 66.1, soferiria
sol (*sol no*) adv., 142.11, ni tan sols
son, sóc
sosté, 114.6, tolera
subposant, 38.3, posant sota, sotmetent

tembre, 89.40, témer
temps, *per temps*, 118.30, en un temps futur
tenc, tingué
tocs, 63.32, toquis
tolc, 68.12, prengué, arrabassà

tolrien, toldrien
torturar, 139.24 (segons el DCVB des del 1650)
tractar, 66.27, procurar, causar
trasc, 64.7, tragué
trib, 89.24, tribu

u, ho
uit, *uitèn*, vuit, vuitè

vaja, vagí
vassallia, 76.1, vassallatge
veja, vegí
venc, vingué
vinent, venint
vis, veies
visc, visqué
vu, veié
volc, volguera, volgué, volgués
vulla, *vullats*, vulguí, vulgueu

yvaçosament, vid. *ivassosament*

Trajà, emperador, 74.30.
Trinitat, 136.11.
Tulli, mestre a la cort de Justinià, 63.20.
Vedast, monjo a Dàcia, 94.14.
La Verna, a Itàlia, 67.26.
VINCENT DE BEAUVAIS, *Espill historial*, 81.16.
Vitae patrum (sobre sant Joto), 94.9; 95.25.
Zòsim, sant pare, 113.12.

GLOSSARI

Consignem en aquest glossari els mots que per llur forma o sentit podrien presentar dificultats. Incloem també algunes formes verbals força diferents de la morfologia actual. La referència a plana i ratlla on el mot es troba per primera vegada s'omet si aquest és força freqüent o si el problema és merament d'ordre gràfic. En aquest respecte cal recordar les irregularitats de l'ortografia medieval que es mencionen a la p. 34 de la *Introducció*.

*

abundada, 111.7, proveïda abundantament
ach, vid. *hac*
acientar (ascientar), 72.8, instruir, ensenyar
aconhortar, 56.24, conhortar
adolcir, 115.31, endolcir
aja-ajes-agen, vid. *haja-hages-hagen*
ajustant, 67.15, afegint, unint
aldre, 53.30, altra cosa
am/an, amb
amvides, 127.9, envides
anc, 55.39, mai
apar, 28.24, es mostra
aparec, aparegué
aparellar, 91.5, preparar
aparia, -ien, semblava, -ven
aparrà, 81.29, apareixerà
apellar, anomenar, denominar, cridar
aplicar, 137.32, unir, ajuntar
apostillador, 62.5, autor d'una postilla, comentador
arramats, 127.20, reunits en ramats
atampoc, 138.31, tampoc
aucir, occir, matar
aur, 93.6, or
aurets, vid. *haurets*
aüt, vid. *haüt*
aveniment, 53.25, adveniment, vinguda
aviament, 78.21, acte de donar camí

àirats (àyrats), 128.40, avorrits, odiats
aires, donar-se tots a., 100.16, divertir-se
aitambé, també
aitant, tant
aitant com, mentre que

bacallar (bacayllar), 124.35, home de costums baixos
bastida, 114.3, proveïda suficientment
beneesca, -esques, beneeixi, -eixis
bonésser, 58.26, benestar

cabdell, 76.28, capítost, cabdill
cant, quan
capitals, 49.11, de primer orde
capitell (de la corona), 87.10, part més alta (?)
caràcter, 108.36; 125.24 i 33, marca, senyal (també cap. III.12 i iv.37)
cas, 38.2, invàlid, anul·lat
catiu, captiu
ces, 136.17, cessi
circuiran, 126.33, «ço és, iran detràs»
comparent, 98.15, compareixent
comprenen, 41.22, resumeixen
compresa, 92.13, envaïda, agafada
conculcar, 113.35, trepitjar
concussió, 118.38, commoció, agitació forta
confona, 83.6, confongui
consintents, 48.20, consentints, obedients
coratges, 37.15, cors
cors, 57.38, cos
cors, 131.19, curs, camí
corsa, ésser a una c., 117.38, seguir el mateix camí
covén, 69.31, convé
covinentment, 42.22, convenientment, degudament
criminant (c. e sacrificant), 88.33 (cap. III.26 *criminat*),
incriminant (incriminat)
curt, 140.32, amb forma breu

dec, degué
deèn, 64.28, desè
deja/dega, degui
denant, 98.16, davant
desmembrar, 116.29, oblidar
desparat, 72.34, desesperat?
desparec, 46.5 i 63.13, desaparegué
despuis (despuix), 53.40, després
destrua, 83.7, destrueixi
devalla, 56.13, és derivat, procedeix, davalla
devallar/devayllar, 51.39, descendre, procedir, davallar
dix, *dixem*, digué, diguérem
do, 56.30, doni
doens, 54.38, dos-cents
dolorats, 128.29, turmentats de dolor (cf. III.28)
dotzisme, si d., 63.3, ell el dotzè (cf. J. Rubió, «El sintagma "si altre", "mi terç"...», Tercer CILCC, Oxford 1976, ps. 201-205)
duc, 60.32, caporal

elet, 42.29, elegit
empelegar-se, 135.34, aficar-se
empertotstemps, a e., 48.24, per sempre
enaprés, 106.22, després
encórrer, *lexam e.*, 118.1, deixem anar (rep. III.43)
ensutzear, 89.34, ensutzar
entén a (entendre en), 105.17, entenc, penso, vull, m'hi dedico
entrecuidament, 104.3, ultracuidament, presumpció
entrò, 68.8, fins
ergullar-se, 49.22, enorgullir-se
és, ets
espatxada, 41.4, acabada
espelluca, 84.28, espelunca, espluga
est, ets
estec, estigué, era
esvàidós, 119.6, agressors
exellada, 51.10, exiliada
exemplant, 132.39, posant com a exemple

exoït, 61.32, exaudit, escoltat favorablement
exseguides (exseguir), 47.18, executades, fetes

faç, faig

faç de la mar, 127.11, superfície de la mar

faedor, 54.40, que s'ha de fer; 112.2, procurador; reemplaçant, servents

faens, 74.34, fent

fallir, 53.20, desmaiar-se

favorats, 90.23, afavoriu

fall, 78.34, falleix

feeltat, 92.38, fidelitat

feïst, 83.8, feres

fel, 72.27, fidel

fets, féu

fetada, 96.30, tacada

fom, fórem

fon, fou

fontal, 37.19, qui és font, vivificador (*cf.* 37.19 adj.)

forçós (forçors), 102.37, molt fort

fort + adj., molt; 37.17, fortament, intensament; *tenir fort*, 123.9, resistir

franc, 73.15, lliure

frare, 96.6, germà

hac, hagué

hagués, tingueren, van tenir

baja-hages-hagen, hakis-hakis-hagin

haurets, haureu

haüt, hagut, tingut

havets, haveu

hic, hi

ho, o

hoc, sí

hoc e, i també

hoc encara, fins i tot, i encara, també

hofirent, *vid. ofirent*

homiliar, *preïcar e h.*, 44.22, predicar

hon, on

hondrat, honrat

hòrreament, 49.20 horriblement

hou, oeix

hun, un

hui, 68.33, avui

ic, *vid. hic*

ignocens, innocents

illustrar, 76.11, informar

inflamacions, 127.21, flames, flamarades

imperi, cel i., 48.6, cel empiri (també iv.1)

improperar, 66.26; 96.12 i 20, inculpar, reprovar

improsperats, 120.27, dissortats

impugnar, 49.1, combatre

incautar, 115.16, advertir, amonestar

indurats, 98.13, endurits (*rep. III.18*)

infel, 86.18, infidel

informar, 51.28, instruir

innueix, 132.30, suggereix, indica, indueix (*III.41 i iv.20*)

interèsser (verb), 78.21, participar; (*nom*), 80.17, presència, assistència

interpètrar, interpretar, traduir

isqua, 73.3, *ixi*

ivassosament, 91.33, ivatsosament

jamés, 108.27, jamai, mai

jatsia que, 49.13, encara que

jausents, 131.27, joiosos

jorn, donador de bons jorns, 135.38, hipòcrita

judiciaris, 75.38, jutges

jussà, 70.26, inferior

llaços, 129.2, infeliços, desgraciats

llajús, 131.20, allà baix

llàntea, 110.35, llàntia

llega, lletja

llegees, lletgeses
llegudament, 87.39, legítimament
llegut, 61.12, lícit
lleixar, deixar
lleu, 102.24, llevi, tregui
llibre de la vida, 61.34, registre de la predestinació (*Apoc.*
xx:15)
llig, 52.1, llei
llim, 55.15, llimbs

mals-parlers, 101.9, malparlers
menaçant (manassant), 50.35, amenaçant
menysbavent, 44.3, deficitari, mancat
meresca, -esques, mereixi, -eixis
mes, meté, posà
mester, 50.29, menester; *ha mester*, cal, necessita
mestre racional, 37.2, funcionari de la cort, tresorer
mijà, mitjà
mitjançant, amb l'ajuda de
minve, trobar de *m.*, 72.31, massa lleuger (*minus habens*)
monçoneguer, 135.40, mentider (rep. *iv.56*)
monsènyer, tractaments de respecte per a Déu, sants i alts
personatges
mutacions de pecúnies, 118.22, exaccions, devaluació
maira-muire/muyren, mori, morin
nedeà, 93.16, netedat
negú-neguna, algú-alguna; o bé: ninguna, cap
nomenar, 124.21, anomenar
novell, 137.35, nova, notícia
null, 104.5, cap

oblits, 136.21, oblidis
obs, 106.26, necessitat
oc, vegeu *hoc*
ofer, 108.13, ofereix
ofirent, oferint
ondrat, vid. *hondrat*
òrreament, vid. *hòrreament*

ou, oeix
oï, 99.27, odi

pactitzat, 87.39, pactat
palpar, 109.35, grapejar (*cf.* *III.53*, *palpar los súbdits*; *v.30*,
palpar la cosa pública)
parlam, parlàrem
paria, 142.11, pareixia, semblava
partiment, 116.18, partença
pasqué, 59.39, va péixer, nodrí
passà (*passar d'esta vida*), 69.3, va morir (*cf.* *passament*
97.3)
pati, 54.35, pacte
prendre, prendre
percuir, 90.11, copejar, punir
peis, peixos
plàcia/plàcie, plagui
pobular, 102.4, massa del poble (rep. *III.59*)
poc, pugué
poc, petit, xic
poguera, pugués
potestat, 63.2, autoritat, governador
prena/prenga, prengui
pres-presés, prengué, -és
preveratge, 108.38, dignitat de prevere
principar, 43.28, actuar com a príncep, regir
principat, 37.12, càrrec de «principar»; setè cor angelical
proceent, 122.14, proseguint
prom, 121.10, prohóm (adj.)
promenia, 120.37, prohomenia
promissió, 41.16, promesa
promotiu, 37.26, motiu, mòbil
prové, 42.35, pervé, arriba
prous, 92.22, pros, virtuós
puix, 52.35, puc
puixa, pugui
puntalment, 44.1, puntualment, amb exactitud
pus, 52.34, puix

pus/puix/puis, després (que)
pus + adj., 48.10, més

quaix, 53.15, com, a la manera de; 53.8, quasi
quant, quan; *per tal quant*, com
queucom, quelcom

raigada, 120.3, arrelada
ràil, 121.15, arrel
recitar, 44.34, narrar
recitat, 70.29, citat, exposat
reclamar, 85.40, invocar
recontar, 48.1, contar, relatar
recorrec, 63.6, recorregué
recorrimet, 57.24, recurs
reep, 72.40, rep
reembre, 116.12, redimir
reemut, 68.20, redimit
respòs, 63.13, respongué

sàpia-sàpies-sapiats, sàpiga-sàpigues-sapigueu
servezca, serveixi
sintent, 61.8, sentint
sobres-, sobre-
sofer-sofira-soferen-soferi, sofreix-sofreixi-sofreixin-sofri
soferria, 66.1, soferiria
sol (*sol no*) adv., 142.11, ni tan sols
son, sóc
sosté, 114.6, tolera
subposant, 38.3, posant sota, sotmetent

tembre, 89.40, témer
temps, *per temps*, 118.30, en un temps futur
tenc, tingué
tocs, 63.32, toquis
tolc, 68.12, prengué, arrabassà

tolrien, toldrien
torturar, 139.24 (segons el DCVB des del 1650)
tractar, 66.27, procurar, causar
trasc, 64.7, tragué
trib, 89.24, tribu

u, ho
uit, *uitèn*, vuit, vuitè

vaja, vagi
vassallia, 76.1, vassallatge
veja, vegi
venc, vingué
vinent, venint
vis, veies
visc, visqué
viu, veié
volc, *volguera*, volgué, volgués
vulla, *vullats*, vulguí, vulgueu

yvaçosament, vid. *ivassosamenti*